

## ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

**Журба Павло Олександрович**

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня освіти  
*ДЗВО «Університет менеджменту освіти», Україна*

**Науковий керівник: Семенова Тетяна Миколаївна**

доктор філософії, заступник голови  
*Київська обласна рада, Україна*

Фінансова децентралізація, яка стала однією з ключових реформ в Україні, вплинула на багато напрямів державного управління, включаючи систему державного фінансового контролю місцевих бюджетів. Ця реформа передбачала передачу значної частини фінансових ресурсів та повноважень з управління ними з центрального рівня на місцевий, що вимагає адаптації контрольної системи до нових умов.

*Мета* даного дослідження полягає в ретельному вивченні та аналізі системи державного фінансового контролю місцевих бюджетів в умовах фінансової децентралізації з метою виявлення можливостей для її подальшого вдосконалення.

Однією з основних особливостей системи державного фінансового контролю місцевих бюджетів в умовах фінансової децентралізації є перехід від централізованого до децентралізованого підходу до контролю.

Перехід від централізованого до децентралізованого контролю в системі державного фінансового контролю місцевих бюджетів передбачає значні зміни в ролі та функціоналі центральних та місцевих контрольних органів, а також збільшення участі громадськості у контролі за використанням коштів:

- Зміна ролі центральних контролюючих органів.
- Розвиток місцевого самоврядування.
- Збільшення ролі місцевих аудиторських органів.
- Посилення участі громадськості.

Розглянемо детальніше зазначені вище трансформації у зв'язку з упровадженням фінансової децентралізації [8].

Попередньо контроль за використанням коштів місцевих бюджетів здійснювався переважно центральними органами влади. Проте фінансова децентралізація передбачає передачу значної частини фінансових ресурсів та повноважень на місцевий рівень. Іншими словами, місцеві органи влади мають більшу відповідальність і можливості управління фінансами та потребують власних механізмів контролю. Міністерство фінансів України контролювало виділення коштів на місцеві програми та проекти. Однак, з упровадженням фінансової децентралізації, центральні органи стали більш зосереджені на моніторингу та наданні консультаційних послуг, тоді як місцеві органи влади отримали більше повноважень у витратах та контролі. При фінансовій децентралізації місцеві органи влади отримали більше повноважень у витратах коштів, а також управлінні та

реалізації місцевих програм та проектів. Місцеві ради та виконавчі комітети стали відповідальними за розподіл коштів на розвиток інфраструктури, освіти, охорону здоров'я тощо, відповідно до місцевих потреб. З уведенням фінансової децентралізації, місцеві аудиторські органи отримали більше повноважень у проведенні фінансового аудиту та контролю за використанням коштів місцевих бюджетів. Місцеві палати обліку стали активно перевіряти фінансову діяльність місцевих органів влади та їх відповідність законодавству. Громадськість також отримала більше можливостей для контролю за використанням коштів місцевих бюджетів. Ініціативні групи та громадські організації мають можливість активно використовувати механізми громадського моніторингу та аудиту для виявлення недоліків та порушень у витратах громадських коштів.

Іншою важливою особливістю є необхідність створення ефективної системи моніторингу та контролю за використанням коштів місцевих бюджетів. З урахуванням збільшення фінансових ресурсів, що перераховуються до місцевих бюджетів, стає критично важливим забезпечити ефективний контроль за їх використанням. Цей процес вимагає не лише створення ефективної системи контролю, а й розвитку механізмів моніторингу, які б дозволили вчасно виявляти порушення та реагувати на них.

Створення ефективної системи моніторингу та контролю є критично важливим аспектом у забезпеченні ефективного управління та використання фінансових ресурсів місцевих бюджетів [8].

Основні принципи і підходи до створення системи моніторингу та контролю:

- 1) забезпечення прозорості та доступу до інформації;
- 2) розвиток ефективних засобів моніторингу;
- 3) удосконалення процедур аудиту;
- 4) залучення громадськості та стейкхолдерів;
- 5) навчання та розвиток кадрів.

Ефективна система контролю повинна базуватися на принципах прозорості та відкритості. Тобто, інформація про витрати та фінансові операції місцевих бюджетів повинна бути доступною для громадськості та зацікавлених сторін. Також для ефективного контролю необхідно розробити та впровадити ефективні інструменти та системи моніторингу, які дозволять вчасно виявляти порушення та ризики, пов'язані з використанням коштів місцевих бюджетів.

Громадськість та зацікавлені стейкхолдери повинні бути активно залучені до контролю за використанням коштів місцевих бюджетів.

Аналізуючи усі ті виклики, які постають перед місцевими органами самоврядування щодо прозорого, раціонального використання бюджетних коштів, очевидним стає те, що ефективна система контролю потребує наявності кваліфікованих кадрів, які володіють необхідними знаннями та навичками у сфері фінансів, аудиту та контролю.

Отже, створення ефективної системи моніторингу та контролю вимагає комплексного підходу, що базується на прозорості, розвитку відповідних інструментів та процедур, а також активному залученні громадськості та професіоналів у цей процес.

Крім вищенаведених трансформацій, зміни у системі державного фінансового контролю місцевих бюджетів в умовах фінансової децентралізації передбачають посилення ролі та відповідальності органів місцевого самоврядування у фінансовому контролі. Це не лише забезпечення відповідності витрат місцевих бюджетів законодавству, а й вдосконалення механізмів внутрішнього контролю та аудиту на

рівні місцевих органів влади [9].

Умови фінансової децентралізації створюють нові виклики для системи державного фінансового контролю. Контрольні органи та механізми потребують адаптації до змінених умов та розширення свого функціоналу для ефективного виконання своїх завдань.

В умовах фінансової децентралізації особливо важливою стає прозорість та відкритість у фінансових процесах. Це передбачає не лише забезпечення доступу до інформації про витрати місцевих бюджетів для громадськості, але й розвиток механізмів залучення громадськості до контролю за використанням цих коштів.

Україна наразі переживає нелегкі часи. В умовах воєнного стану надзвичайно важливим є забезпечення оперативного, належного та безперервного виконання місцевих бюджетів.

Наведемо ключові зміни та моменти у галузі місцевих бюджетів у період дії правового режиму воєнного стану в Україні [4]:

1. Внесення змін до місцевого бюджету приймається виконавчими комітетами відповідних місцевих рад, місцевими державними адміністраціями, військово-цивільними адміністраціями або військовими адміністраціями за поданням місцевих фінансових органів без ухвалення відповідного рішення Верховною Радою Автономної Республіки Крим, відповідною місцевою радою.

2. Перерозподіл видатків бюджету і надання кредитів з бюджету за бюджетними програмами, включаючи резервний фонд бюджету, додаткові дотації та субвенції, у межах загального обсягу бюджетних призначень головного розпорядника бюджетних коштів, а також збільшення видатків розвитку за рахунок зменшення інших видатків здійснюється без погодження відповідною комісією місцевої ради.

3. Виконавчі комітети відповідних місцевих рад, місцеві державні адміністрації, військово-цивільні адміністрації або військові адміністрації можуть приймати рішення про перерахування коштів з місцевого бюджету державному бюджету з метою відсічі збройної агресії Російської Федерації проти України.

4. Передача коштів між місцевими бюджетами можлива без укладання договору.

5. Проекти місцевих бюджетів затверджуються рішеннями виконавчих комітетів відповідних місцевих рад чи розпорядженнями місцевих державних адміністрацій, військово-цивільних адміністрацій або військових адміністрацій.

6. Перевірки Державною аудиторською службою щодо виконання місцевих бюджетів не проводяться, а розпочаті перевірки зупиняються [4].

7. Дозволено перевищення обсягу резервного фонду бюджету понад 1% обсягу видатків загального фонду відповідного бюджету відповідно до абзацу шостого частини першої пункту 22 Розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу України [1].

Висновки. Важливо зазначити, що в умовах фінансової децентралізації система державного фінансового контролю місцевих бюджетів стає складнішою та більш розгалуженою. Вона потребує постійного вдосконалення та адаптації до змін у фінансовій системі країни.

Саме тому розвиток ефективної системи контролю є одним із пріоритетних завдань для забезпечення стабільності та ефективності місцевих бюджетів у контексті фінансової децентралізації.

#### Список використаних джерел:

1. Закон України від 15.03.2022 №2134-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2134-20#Text>.

2. Закон України від 15.03.2022 № 2120-IX "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану". URL: <https://tax.gov.ua/zakonodavstvo/podatkovye-zakonodavstvo/zakoni-ukraini/77303.html>.
3. Бюджетний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>.
4. Постанова КМУ від 11 березня 2022 р. № 252 «Деякі питання формування та виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану».
5. Про співробітництво територіальних громад. Закон України від 17.06.2014 р. No 1508-VII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>.
6. Про добровільне об'єднання територіальних громад. Закон України від 05.02.2015 р. No 157-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/card/157-19>.
7. Дяченко, С. (2023). Децентралізація державного управління та інституційні трансформації системи місцевих фінансів України. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Державне управління, 18(2), 43-48. <https://doi.org/10.17721/2616-9193.2023/18-7/14>.
8. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування. URL: <https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library/file/333/10.11.2018.pdf>.
9. Савастєєва О. М. Організація бюджетного процесу на місцевому рівні в умовах фінансової децентралізації: теорія, методологія, практика: монографія. – Чернігів: ЧНТУ, 2019. – 360 с.